

экономики / И. Малкина [Электронный ресурс] // Национальный центр правовой информации Республики Беларусь – Режим доступа: <http://pravo.by/novosti/novosti-pravo-by/2017/january/22588/>. – Дата доступа: 15.02.2017 г.

4. Отчет о реализации проекта, 2015-2017 / Проект международной технической помощи «Содействие переходу Республики Беларусь к «зеленой» экономике», реализуемого Программой развития Организации Объединенных Наций. – Минск, 2017. – 92 с.

УДК 338.45:336.22:004

О.В. Лях,

*кандидат економічних наук, старший науковий співробітник,
Інститут економіки промисловості НАН України*

ЗАВДАННЯ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

У статті розглянуто особливості формування смарт-промисловості та поширення використання новітніх ІКТ в економіці України, обґрунтовано необхідність заходів промислової політики щодо адаптації діючого бізнесу до вимог цифрової економіки. Запропоновано в якості ефективного інструменту реалізації цієї політики створення мережі центрів технічного вдосконалення, промислових парків та інноваційних кластерів.

Ключові слова: *цифровізація, смарт-індустрія, інформаційно-комунікаційні технології, Інтернет речей, промислова політика, кластери.*

Постановка проблеми. Перед Україною стоїть нагальна потреба у розробці та реалізації національної моделі розвитку промисловості, яка розпочне процес нової індустріалізації щоб забезпечити структурні зміни в економіці України, перехід від переважно трудо-, енерго-, матеріаломістких і екологічно виснажливих виробничих комплексів до наукомістких та високотехнологічних, в основі яких лежать розвиток людського капіталу, ресурсозбереження та дружнє ставлення до природи, тобто до такої промисловості, яка отримала назву «розумна» або смарт-промисловість. В умовах наростаючої виробничої революції Україна може розвиватися лише за трьома сценаріями: 1) традиційним, що передбачає консервативну стратегію та перебування серед країн-аутсайдерів; 2) наздоганяючим, тобто шляхом копіювання успішного досвіду інших країн, що може створити конкуренцію в окремих галузях і ринкових нішах, але не вирішить кардинально питання просунення країни у лави лідерів; 3) агресивним і форсованим сценарієм, стрижень якого – стратегія «цифрового стрибка», що передбачає досягнення амбітних цілей, які ставить перед собою суспільство, за допомогою проривних технологій та інновацій [1]. На даний момент

досягнення в області інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в поєднанні з іншими проривними технологіями (нано-, біо-, фотоніка, сучасні матеріали тощо) постійно вносять прогресивні зміни в різні сфери суспільного життя і можуть забезпечити ренесанс чи навіть нову революцію в усіх економічних секторах, особливо в обробній промисловості [2, с.111].

Довгий час в Україні дискусії на тему необхідності цифрової трансформації велися в основному в профільному середовищі, на рівні ІКТ-фахівців, експертів галузі. В останні часи економічна наука України почала приділяти увагу проблемі формування інформаційної економіки та становлення смарт-промисловості (див., наприклад [3 - 6]), більш того при підтримці Мінекономрозвитку і торгівлі України з'явилися (правда, напрацьовані більше практиками працюючими у секторі ІКТ) проекти стратегії і закону, що мають за мету цифровізацію суспільства [7]. В той же час багато питань реалізації стратегії цифровізації та автоматизації промислового виробництва, включаючи фундаментальні питання сутності та форм промислової політики стосовно цифровізації, потребують поглибленого дослідження. Так, в документі [7, с. 40] відмічається, що в Україні немає оснований на точних та останніх даних ґрунтовного аналізу конкурентоздатності та потенціалу як окремих галузей, так й окремих нішових секторів промисловості. Відповідно, цільові програми інвестування, пов'язані з впровадженням цифрових технологій і автоматизацією виробництва наражаються на високі ризики, стратегії не мають належної точки відліку, а бізнес-спільноти дезорієнтовані або ж мають високий рівень конфліктності щодо заявлених цілей. Для менеджменту більшості діючих українських підприємств (втім, як і для деяких менеджерів західних фірм) проблеми впровадження проривних технологій у виробництво, автоматизації та оцифрування всіх виробничих та бізнес-процесів здаються такими, що стосуються майбутнього, з яким стикнуться наступні покоління менеджерів. Але не дарма експерти глобальної консалтингової фірми МакКінсі (McKinsey & Company) [8] та Всесвітнього економічного форуму (World Economic Forum) [9, с.15] називають поточну промислову революцію обвальною (disruptive), тобто такою, що призведе до економічного зриву в тих економічних секторах і фірмах, які будуть намагатися уникнути або пригальмувати їх оцифрування (для їх визначення використовують антонім «аналогові»). Тому для формування і реалізації успішної стратегії цифровізації та поширення смарт-виробництва в українському промисловому секторі актуальним є дослідження змін у конфігурації бізнесу в процесі оцифрування підприємств та визначення відповідних завдань для промислової політики, що поставлено за мету даної статті.

Виклад основного матеріалу. Дослідженнями Глобального інституту Маккінсі (MGI), які було проведено у 46 країнах, які мають близько 80 відсотків світової робочої сили, та охопило понад 2000 робочих місць задля кількісної оцінки технічної можливості автоматизації кожного з них, було визначило, що принаймні 30% операційної діяльності у 62% професій можна

повністю автоматизувати на основі вже існуючих технологічних рішень та технічних засобах [10, с. 6]. Найбільш імовірними кандидатами пригідними для використання засобів автоматизації, є сектори, в яких високу питому вагу у виробничій діяльності займають фізичні операції, що виконуються в добре структурованій та передбачуваній обстановці (тобто, операції, які в значній мірі регламентовані, наприклад, обробка даних, фізичні операції по збірці багатокомпонентних виробів тощо). Шість секторів мають найвищий потенціал автоматизації (від 73 до 51 % операційної діяльності) – готельний бізнес та послуги з харчування, транспорт та складування, сільське, рибне і лісне господарства, роздрібна торгівля, видобуток корисних копалин та обробна промисловість. Види діяльності, які менш регламентовані (наприклад, управління персоналом та проведення експертиз), мають менший загальний потенціал для автоматизації. Найнижчий потенціал автоматизації мають сектори, де більшу частину операцій займають творчі завдання або заходи, що вимагають високих когнітивних здібностей.

Подальша дифузія існуючих ІКТ в економічну діяльність може зменшити витрати на торгівлю та координацію та зміцнити глобальне виробництво, яке поки ще в основному фрагментарне. Є дані, що більш широке використання цифрових технологій дозволило фірмам з деяких країн з низьким і середнім рівнем доходів отримати доступ до більш широких ринків шляхом зменшення витрат на пошук відповідних покупців і продавців у всьому світі [11, с. 7]. Ці поки ще «скромні» технології: використання смартфонів, відео-конференції та віртуальна реальність, а також комп'ютерний переклад. Новітні інформаційно-комунікаційні технології у сфері Інтернету речей (ІР), такі як великі дані та хмарне обчислення, деякі з яких вже почали використовуватися, можуть також посилити позиції глобальних ланцюгів вартості.

На основі узагальнення прикладів індивідуального використання технологій ІР та оцінки потенціалу їх економічного впливу, що було виконано в дослідженнях [9 – 13], можна зробити висновки, як буде розвиватися Інтернет речей. Ці висновки включають визначення імовірних перспектив того, як потенційні переваги технологій ІР, будуть розподілені між розвиненими країнами та країнами що розвиваються, наскільки вигода від ІР буде створена у сфері ринку «бізнес-для-бізнесу» чи у сфері споживчого ринку, і які гравці в ланцюжку вартості отримають найбільшу вигоду від застосування Інтернету речей. Основні висновки цих досліджень полягають у наступному:

1. Взаємодія між системами ІР необхідна для залучення 40 відсотків потенційної вигоди. Проведений аналіз показав, що загальна потенційна вигода, яку можна вилучити за допомогою ІР, в середньому на 40 відсотків генерується в результаті сумісної роботи кількох систем ІР. 60% потенційної вигоди від ІР на робочих місцях пов'язано з можливостями інтегрувати та аналізувати дані з різних систем ІР.

2. На даний момент більшість зібраних даних в застосованих

технологіях IoT не використовуються зовсім, до того ж ті дані, що фактично отримані, використовуються не повністю. Наприклад, для прийняття рішень в даний час використовується менше 1 відсотка даних, що генеруються 30 000 датчиками на морській нафтодобувній платформі. І фактично використані дані (наприклад, у системах автоматизації виробництва у фабричних цехах) в більшості використовуються лише для контролю в реальному часі або виявлення аномалій. Значна додаткова вигода залишається потенційною і може стати фактичною у разі використання більшої кількості даних, а також впровадження більш складних технологій IoT, наприклад, програм, що використовують дані про ефективність обслуговування устаткування або аналізу робочих процесів для оптимізації операційної ефективності. Дійсно, технології IoT можуть бути ключовим джерелом великих даних, аналізування яких, забезпечить значну вигоду, а також джерелом відкритих даних, які можуть використовуватися більш ніж одним об'єктом.

3. Величина вигоди від IP, яка може бути реалізована в країнах, що розвиваються, зіставна з величиною вигоди у розвинених економіках. В цілому, протягом найближчих десяти років більша вигода від IP, ймовірно, буде створена в країнах з розвинутою економікою через більшу вартість, пов'язану з кожним кроком практичного розгортання відповідних технологій. Проте, потенційна кількість використання IP, ймовірно, буде вищою в країнах, що розвиваються. Рівень вигоди в економіках країн розвинутих та країнах, що розвиваються, змінюватиметься залежно від, галузі та рівня застосування. Засоби IP, які забезпечують найбільшу вигоду в країнах, що розвиваються відрізняються від таких в країнах з розвинутою економікою, а в деяких випадках країни, що розвиваються, можуть «перестрибнути» в реалізації IP, тому що у них немає потреби витіснити застарілі технології. Тим не менше, за оцінками McKinsey & Company, 62% потенційних річних економічних вигод від застосування IP до 2025 р. буде генеруватися в розвинутих країнах, а 38% – в країнах, що розвиваються. Вища вигода у розвинутих країнах відображає високі рівні заробітної плати та витрат, що підвищує економічну результативність заміни робочої сили засобами автоматизації. Оскільки значення вартісних показників на ринках, що розвиваються будуть зростати, економічний вплив, пов'язаний з IP, також буде зростати. Високий об'єм застосування IP у країнах, що розвиваються, відображає тренд глобального економічного зростання у цих регіонах, що має важливі наслідки для компаній, які конкурують на ринках ІКТ обладнання та послуг.

4. Програми IP для B2B (бізнес-для-бізнесу) мають більший економічний потенціал, ніж програми B2C (бізнес-для-споживача). Аналіз показує, що вигода від використання IP у форматі «бізнесу-для-бізнесу» є більшою ніж у форматі «бізнес-для-споживача». У багатьох випадках використання IP у цьому форматі (наприклад, на робочих місцях в гірничодобувної, нафто- і газодобувної промисловості, будівництві) немає безпосереднього впливу на

споживачів. Велика додаткова цінність може бути створена, коли споживча підсистема IP, такі як, наприклад, медичні товари для населення, будуть пов'язані з системами B2B, такими як послуги, що надаються медичним працівникам, або діагностичним центрам на платній основі.

5. Користувачі технологій IoT отримуватимуть більшу частину потенційної вигоди з часом. Як і на інших ринках технології, кінцевий споживач в кінцевому підсумку отримує найбільшу вигоду. Врешті-решт очікується, що клієнти (такі як власники фабрик, що використовують керовані IP-технологіями машини, оператори на ринку транспортних послуг, кінцеві споживачі) будуть мати 90 % можливої вигоди, яку генеруватиме IP. З можливої вигоди постачальників технологій, яку створюватиме IP, в цілому переважну частку отримуватимуть розробники програмних продуктів та фірми-надавачі відповідних послуг, а меншу – постачальники устаткування.

6. Інтернет речей змінює основи конкуренції та викликає появу нових бізнес-моделей для користувачів і компаній-постачальників. Інтернет речей дасть змогу, а в деяких випадках змусить, сформувати нові бізнес-моделі. Наприклад, маючи можливість моніторингу роботи машин, що використовуються на площадках клієнтів, виробники промислового обладнання зможуть переходити від продажу основних засобів до продажу своєї продукції як послуги. Дані датчиків покажуть виробнику, скільки машини використовуються, що дає можливість виробнику наглядати за використанням. Сервіс та технічне обслуговування можуть бути включені в погодинну ставку, або всі послуги можуть бути надані за річним контрактом. Сервіс може також включати періодичне оновлення (наприклад, завантаження програмного забезпечення). Дані про продуктивність машини можуть інформувати про необхідні зміни в дизайні нових моделей і допомогти виробнику перехресно продавати додаткові продукти та послуги. Цей підхід до бізнес-моделі «як сервіс» може дати постачальнику більш тісний зв'язок з клієнтом, який конкуренту буде складно розірвати.

Для постачальників технологій IP вибір бізнес-моделі більш складний. Цей сектор промисловості знаходиться на ранньому етапі, що дає вже існуючим гравцям конкурентну перевагу, тому успішні бізнес-моделі будуть розвиватися. Як і на інших технологічних ринках, таких як персональні комп'ютери та сам Інтернет, в розвитку сектору може бути три фази. На першій фазі «постачальники озброєння» досягають успіху, забезпечуючи будівельні блоки інфраструктури. На другій фазі компанії створюють широкомасштабні програми, такі як онлайн пошук в Інтернеті. На третій фазі компанії створюють суміжні підприємства, такі як електронна комерція в Інтернеті. На сучасному етапі еволюції промисловості IP складність цих систем, обмежені можливості багатьох клієнтів для їх реалізації та необхідність взаємної сумісності та налаштування на потреби клієнта надають можливості для апаратних засобів, програмного забезпечення та постачальників послуг (інсталятори, системні інтегратори та ін.), щоб забезпечити рішення впровадження IP «під ключ» для задоволення

конкретних потреб. З плином часу з'являться більш «горизонтальні» платформи. Для постачальників технологій ІР основи конкуренції, ймовірно, включатимуть відмінні технології, відмінні дані, програмні платформи та можливість надавати повні рішення. На різних рівнях технології (в рамках «технологічного пакету»), очікується, що розподіл цінності серед гравців з часом буде змінюватися, причому все більша частка буде надходити постачальникам програмного забезпечення та аналітики.

Розвиток цифрової економіки призводить до розмивання секторальних та галузевих кордонів. Конфігурація бізнесу продовжуватиме змінюватися за допомогою цифрових технологій і в дуже великих масштабах. Це означає, що нові екосистеми взаємопов'язаних підприємств перетворюють спосіб, за допомогою якого компанії обслуговують клієнтів та задовольняють людські потреби. Під екосистемою в даному випадку розуміється складна мережа взаємопов'язаних та взаємозалежних підприємств, яка формується, щоб забезпечити найвищу споживчу і соціальну вартість продуктів і послуг для клієнтів цих підприємств, кінцевих користувачів та інших ключових зацікавлених сторін. Ці екосистеми позбудуться традиційних галузевих кордонів, вимагаючи від компаній розвивати партнерські зв'язки в різних сферах економічної діяльності та впроваджувати нові ланцюжки створення вартості. Протягом наступного десятиліття вміння оперувати в діловому світі зі зникаючими галузевими кордонами стане необхідністю для компаній, які прагнуть бути конкурентоспроможними. Найбільш імовірний сценарій, коли нинішні більше 100 різноманітних ланцюжків вартості в різних галузях промисловості та інших економічних секторах, які визначають розподіл послуг та товарів в економіці, згорнуться лише у 12 великих екосистем, які б об'єднали практично всі види діяльності (наприклад, купівля продукту, охорона здоров'я, освіта) в одну дуже велику групу промисловості і сектору послуг. Це будуть за розміром у декількох мільярдів доларів великі екосистеми з кількома великими «диригентами», з великою концентрацією багатства та впливом на зміни характеру створення цінностей [14].

Впровадження новітніх ІКТ у діяльність існуючого бізнесу можуть також посилити інтеграцію вітчизняних виробників у національні та глобальні ланцюги вартості (ГЛВ). Зокрема, вони можуть додатково зменшити витрати на координацію територіально роздробленого виробництва продукції, полегшуючи відстеження та моніторинг товарів, їх компонентів, коли вони рухаються через ланцюжок постачання. Хмарні обчислення, наприклад, можуть змінити ландшафт зберігання та обміну інформацією, а також забезпечити більш оперативну і більш економну координацію фрагментарного виробництва в країні та за її межами. Останнім часом велика увага приділяється аналізу великих, швидкозмінних і різноманітних потоків так званих великих даних (big data), оскільки це може дозволити фірмам, особливо вбудованим у ГЛВ (наприклад, компаніям у таких секторах, як автомобілебудування, аерокосмічний, електронної апаратури та промислової техніки), оптимізувати складні системи розподілу, логістику та виробничі мережі, що дозволяє отримати від 20 до 30 відсотків зниження витрат на

утримання запасів [13, с. 95]).

Більша ступінь оцифрування через Інтернет речей може скоротити ланцюжки вартості у майбутньому, зміщуючи виробництво для концентрації діяльності на смарт-фабриках, які використовують ІР не просто для автоматизації виробництва, а й для обміну інформацією та оптимізації всього ланцюжка вартості. Розміщення цих фабрик на території конкретного регіону буде залежати від того, наскільки в регіоні буде відповідним до вимог цифровізації інституціональне оточення для функціонування суб'єктів господарювання, що входять в екосистему даного бізнесу, наскільки розвинутою буде інфраструктура підтримки інноваційної діяльності, зокрема та, що забезпечує трансфер технологій, а також наскільки кваліфікованою є робоча сила цього регіону.

Стимулювання та підтримка розвитку регіональних інститутів, завданням яких є дифузія ІКТ та передових практик їх впровадження (центрів технічного вдосконалення, високотехнологічних промислових парків та кластерів), які здатні активізувати інноваційну діяльність, слід запровадити як ефективні інструменти промислової політики, націленої на просування регіонів країни у бік формування смарт-промислових територіальних комплексів. Важливу роль у вирішенні всього комплексу питань, пов'язаних з формуванням кластерної політики, здатної прискорити розвиток смарт-індустрії, утому числі шляхом розробки і реалізації регіональних стратегій смарт-спеціалізації, мають зіграти Торговельно-промислова палата та її регіональні відділення. Це потребує зміцнення співпраці ТПП України, її регіональних відділень з галузевими бізнес-асоціаціями, агентствами регіонального розвитку, органами центральної влади, регіонального і місцевого самоврядування, щодо розробки нормативно-правового, навчального та методичного забезпечення, і практичної реалізації (як на національному, так і на регіональному рівнях) промислової політики формування смарт-індустрії на основі кластерної моделі. Потрібно також забезпечити впровадження у навчальних закладах Міністерства України, а також учбово-тренінгових центрах ТПП навчальних програм щодо підготовки і перепідготовки фахівців з менеджменту в інноваційних виробничих кластерах та інших мережевих структурах інноваційного типу.

Висновки. Технологічний розвиток неминуче руйнує сьгоднішні галузі, і існуючі фірми будуть вимушені реагувати на цей виклик, який вимагає переосмислення умов функціонування бізнесу та чинників успіху у конкурентному середовищі. Освоєння нових виробничих технологій дасть змогу розширити зелене виробництво, створити безпечніші робочі місця, на яких шкідливі для чоловіка операції будуть виконуватися роботами, виробляти нові та більш пристосовані до індивідуальних потреб товари та послуги, а також забезпечити швидке зростання продуктивності праці до рівня значно вищого, ніж надають поточні технології. Головним завданням політики стосовно адаптації промисловості та інших секторів до умов функціонування смарт-індустрії є цифрове перетворення фірм, які від самого початку не були пристосовані до цифрового середовища. Інститути з особливими повноваженнями з метою сприяння дифузії ІКТ, такі як центри

технічного вдосконалення (які надають інформацію та інформаційно-консалтингові послуги, особливо для малих та середніх підприємств), промислові парки та інноваційні кластери, можуть бути ефективними інструментами промислової політики, якщо вони належним чином розроблені, стимульовані та забезпечені ресурсами.

Список використаних джерел

1. Цифрова революція. Як має змінитися Україна впродовж наступних трьох років. – НВ: Бізнес. – 01.02. 2017. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://biz.nv.ua/ukr/publications/tsifrova-revoljutsija-jak-maje-zminitisja-ukrajina-vprodovzh-nastupnih-troh-rokiv-575383.html>
2. Kang H.S. Smart Manufacturing: Past Research, Present Findings and Future Directions / H.S. Kang, Lee, J.Y., Choi, S.S. et al. // International Journal of Precision Engineering and Manufacturing-green Technology. – 2016. – Vol. 3, No. 1. – pp. 111-128.
3. Вишневський В.П. Смарт-промисловість: перспективи і проблеми / В.П. Вишневський, С.І. Князев // Економіка України. – 2017. – № 7. – С. 22-37.
4. Вишневський В.П. Смарт-промисловість в епоху цифрової економіки: перспективи, напрями і механізми розвитку: монографія / В.П. Вишневський, О.В. Вієцька, О.М. Гаркушенко, С.І. Князев, О.В. Лях, В.Д. Чекіна, Д.Ю. Череватський; за ред. акад. НАН України В.П. Вишневського; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Київ, 2018. – 192 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://iep.com.ua/9/2018_smart-promislovist_v_epokhu_cifrovoji_ekonomi.pdf.
5. Иванов С.В. Электронные платформы как инструмент модернизации экономики Украины / С.В. Иванов, О.С. Вишневський // Вестник экономической науки Украины. – 2017. – 2017. – № 1 (32) . – С. 47-53.
6. Ляшенко В.І. Цифрова модернізація економіки України як можливість проривного розвитку: монографія / В.І. Ляшенко, О.С. Вишневський; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Київ, 2018. – 252 с.
7. ГО «ХайТек Офіс Україна». Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний» – 2020) / Проект. Концептуальні засади (версія 1.0) . – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>.
8. Digital strategy: the economics of disruption // McKinsey Quarterly. – 2016. – No. 2. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.mckinsey.com/quarterly/the-magazine/2016-issue-2-mckinsey-quarterly>.
9. World Economic Forum - 2016. Digital Transformation of Industries: Digital Enterprise. White Paper. In collaboration with Accenture. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reports.weforum.org/digital-transformation/wp-content/blogs.dir/94/mp/files/pages/files/dti-digital-enterprise-white-paper.pdf>.

10. McKinsey Global Institute. A future that works: automation, employment, and productivity. – McKinsey & Company, 2017. – 144 p.
11. OECD. Determinants of digital technology use by companies. OECD Science, Technology and Innovation Policy papers No. 40, June 2017, 53 p.
12. McKinsey Global Institute (2015). The internet of things: mapping the value beyond the hype. McKinsey & Company, 144 p.
13. Hallward-Driemeier, Mary, and Nayyar, Gaurav (2017). Trouble in the Making? The Future of Manufacturing-Led Development. Conference edition. Washington, DC: The World Bank Group, 229 p.
14. As sector borders dissolve, new business ecosystems emerge // McKinsey Quarterly. October 2017. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.mckinsey.com/business-functions/strategy-and-corporate-finance/our-insights/as-sector-borders-dissolve-new-business-ecosystems-emerge>.

***Summary.** The paper considers the features of smart industry formation as well as the dissemination of the newest ICTs and the best practices of these technologies applying in the economy of Ukraine, substantiates the need for industrial policy measures to adapt the operating business to the requirements of the digital economy. The creating a network of technical development centres, industrial parks and innovative clusters is proposed as effective tool for this policy implementing.*

***Keywords:** digitalization, smart industry, information and communication technologies, Internet of things, industrial policy, clusters.*

УДК 330.322.011:330.35

І. В. Міняйленко,

здобувач,

В.Б. Васюта,

доцент, кандидат технічних наук,

А. І. Косташ,

магістрант,

Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка

СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

***Анотація.** У статті представлено інноваційну діяльність, в якій об'єктом інноваційної політики виступають не лише окремі наукові чи виробничі підприємства, але також налагодженість та стабільність їхнього взаємозв'язку, системність взаємодії в процесі створення інновацій. Розглянуто досвід США, країн Західної Європи, який показав, що при інтенсивному освоєнні інновацій більшість учасників інноваційного циклу перебувають, здебільшого, у відносинах організаційної спорідненості*